

DOBROVOĽNÍCTVO U NÁS V SÚČASNOSTI

Lenka KUCHÁROVÁ – Jozef VOROBEL

Abstrakt: Tento príspevok je venovaný dobrovoľníctvu, jeho základnej charakteristike, rozdeleniu, stručnému popisu a legislatívnej úprave v Slovenskej republike. Načrtáva význam dobrovoľníctva pre študentov sociálnej práce ako dôležitý zdroj skúseností a zručností.

Abstract: This report is about volunteerism, its characteristics, partition, brief description and legal form in Slovak Republic. It shows the meaning of volunteerism for students of social work as important source of experience and skills.

Dobrovoľníctvo predstavuje významný zdroj skúsenosti a zručností pre študentov sociálnej práce. Študenti sa len veľmi zriedkavo stretávajú s praktickou stránkou svojho odboru, zväčša sú počas štúdia obklopení množstvom teoretických informácií, ktoré ani zďaleka nie sú dostačujúce pre výkon povolania. Práve prostredníctvom dobrovoľníckej práce v rôznych organizáciách a zariadeniach majú možnosť zistiť, akým smerom sa chcú ďalej uberať a tiež získať skúsenosti nielen v oblasti komunikácie, ale i v oblasti práce s ľuďmi. Stávajú sa samostatnými a schopnými zvládať rôzne nepredvídateľné situácie, nadobúdajú nové vedomosti a častokrát v sebe objavujú schopnosti, o ktorých nemali ani potuchy.

Keď hovoríme o dobrovoľníctve, je potrebné spomenúť, že je jednou z foriem dobročinnosti. Tento termín sa používa pre dobrovoľnú činnosť, ktorá sa odohráva napríklad v rámci farnosti alebo športového klubu, či komunity vytvorenej v obci. Ďalšou z foriem dobročinnosti je darcovstvo, ktoré sa na rozdiel od dobrovoľníctva týka finančných alebo iných darov, zbierok alebo nadačných fondov.¹

„Dobrovoľníctvo (angl. volunteerism) je neplatená a nekariérna činnosť, ktorú ľudia prevádzajú preto, aby pomohli svojim blízkym, komunite alebo spoločnosti.“²

¹ Pozri TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciach*. Praha 2006, s. 36.

² MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha 2003, s. 55.

Možno ho rozdeľovať na vzájomne a verejne prospešné. V prvom prípade ide o skupiny, ktoré majú podobné záujmy. Hlavným zmyslom verejne prospešného dobrovoľníctva je poskytovanie svojho času a svojich schopností verejnosti, klientovi. Táto vykonávaná činnosť by mala byť prínosom pre obidve zainteresované strany, napr. dobrovoľníka a klienta. Pri formálnej dobrovoľníckej práci uzatvára dobrovoľník zmluvu s organizáciou, kde prechádza školením aj supervíziou. V Európe však prevláda neformálny komunitný model dobrovoľníctva, a to pomocou osobných kontaktov.¹

Za základné princípy dobrovoľníctva možno považovať to, že:

- prináša úžitok komunite aj dobrovoľníkovi,
- dobrovoľnícka práca nie je platená,
- je vždy vecou voľby,
- nie je to činnosť, ktorá je povinná pre získanie štátnych príspevkov,
- je legitímnym spôsobom, ktorým sa občania môžu zúčastňovať na aktivitách vlastnej komunity,
- dobrovoľníctvo je nástrojom pre jednotlivcov alebo skupiny, prostredníctvom ktorého môžu naplňať ľudské, environmentálne alebo sociálne potreby,
- je aktivitou realizovanou výhradne v rámci neziskového sektora atď.²

U nás nie je dobrovoľníctvo organizované ako samostatná oblasť. Táto práca nie je spoločensky uznaná ako v iných krajinách, hoci samotná dobrovoľná činnosť je u nás značne potrebná. Dobrovoľníci pracujú vo väčšine prípadov v neštátnych organizáciách. Stáva sa, že tento sektor je vo väčšej miere závislý od takejto práce, ktorá je zvyčajne neplatená. Vo všeobecnosti nie je takmer žiadny rozdiel medzi platenými pracovníkmi a pravidelnými dobrovoľníkmi organizácie, napríklad pokiaľ ide o prístup na školenia, typ vykonávanej práce a pod.³

„Dobrovoľníctvo nemusí znamenať a neznamená len amaterizmus. Tieto organizácie majú podobu nadšeneckých skupín ľudí, ktorí dobrovoľne slúžia tým, čo to najviac potrebujú, ale aj podobu zohratých profesionálnych tímov expertov, ktorí vytvárajú alterna-

¹ Pozri MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha 2003, s. 55.

² Pozri <http://www.dobrovolnictvo.sk/?node=52> [2008-10-04]

³ Pozri BŮTORA, M. – FIALOVÁ, Z.: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava 1995, s. 79.

tívne koncepcie verejnej politiky a zaoberajú sa lobovaním či advokáciou.“¹

Dobrovoľník, ktorý nevyžaduje žiadnu finančnú odmenu, nemusí mať písomnú zmluvu s organizáciou. Toto však spôsobuje problémy pri určitej špecifickej dobrovoľníckej práci. Zmluva je nevyhnutná len pri činnosti vykonávanej za finančnú odmenu (aj symbolickú). Napríklad *Dohoda o vykonanej práci* musí obsahovať aj stručný popis činnosti, za ktorú má byť odmena vyplatená.²

Dobrovoľnícke organizácie, ktoré sa zaoberajú realizovaním takejto činnosti, si svoju činnosť bez dobrovoľníkov nevedia často predstaviť. Tieto organizácie sa zaoberajú rôznymi oblasťami dobrovoľníctva, napríklad podľa cieľových skupín (sociálna, kultúrna, ekologická oblasť a pod) alebo podľa miesta pôsobenia realizujú dobrovoľnícke programy na lokálnej, regionálnej, národnej, medzinárodnej úrovni alebo podľa dĺžky dobrovoľníckej činnosti môže ísť o jednorazovú, pravidelnú alebo dlhodobú spoluprácu.³

Dobrovoľníctvo je často organizované na profesionálnej úrovni, ale nestráca svoju spontánnosť. Je pravidelným a spoľahlivým zdrojom pomoci pre organizácie, ktoré s dobrovoľníkmi spolupracujú, a zároveň zdrojom nových skúseností, zážitkov i príležitosti pre osobný rast dobrovoľníkov.⁴

Čo sa týka súčasnej slovenskej legislatívy v oblasti dobrovoľníctva, poznáme inštitút dobrovoľníckej služby. Zákonom č. 139/2008 Z. z. (z 1. apríla 2008) zmenil a doplnil zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti (ďalej len zákon).⁵ V rámci nových aktívnych opatrení na trhu práce sa na základe tohto zákona navrhuje poskytovať príspevok na aktivačnú činnosť formou *dobrovoľníckej služby*. Dobrovoľnícka služba je činnosť, ktorá je spôsob aktivácie

¹ ONDRUŠEK, D. et al.: *Čítanka pre neziskové organizácie*. Bratislava 2001, s. 11.

² Pozri RADKOVÁ, L.: *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava 2003, s. 42.

³ <http://www.dobrovolnictvo.sk/?node=52> [2008-10-04]

⁴ Pozri TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O.: *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha 2006, s. 37.

⁵ Zákon č. 139/2008 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

uchádzača o zamestnanie ¹ vykonávaním dobrovoľníckej činnosti, kde hlavným cieľom je získanie praktických skúseností pre potreby trhu práce.

Počas vykonávania dobrovoľníckej činnosti uchádzač o zamestnanie poskytuje pomoc napríklad pri starostlivosti o nezamestnané osoby, občanov so zdravotným postihnutím, imigrantov, osoby po návrate z výkonu trestu odňatia slobody, drogovu a inak závislé osoby, nezaopatrené deti, alebo pri poskytovaní verejnoprospešných služieb a ďalších služieb v oblasti sociálnych vecí, zdravotníctva, vzdelávania, kultúry, športu.

Dobrovoľnícka služba sa vykonáva v rozsahu dvadsiatich hodín týždenne, počas šiestich mesiacov u právnickej alebo fyzickej osoby, ktorého činnosť je nezisková. Účasť uchádzača o zamestnanie na vykonávaní dobrovoľníckej služby je dobrovoľná. V období vykonávania dobrovoľníckej služby úrad práce sociálnych vecí a rodiny poskytuje uchádzačovi o zamestnanie *príspevok vo výške životného minima*.²

Tu sa môžeme pozastaviť nad tým, že dobrovoľnícka služba v rámci tohto zákona je platená, i keď len vo výške životného minima (na úhradu nevyhnutných výdavkov napr. stravovanie, cestovné) a takto si to protirečí s niektorými základnými princípmi dobrovoľníctva.

Vo všeobecnosti však môžeme povedať, že dobrovoľníctvo je priestorom, v ktorom sa mladý človek môže naplno realizovať, rozvíjať svoj talent a tvorivosť, aktívne oddychovať a tiež je to vhodný spôsob, ako sa pripraviť na budúce povolanie. Problémom je však to, že verejnosť nie je dostatočne informovaná o možnostiach dobrovoľníckej práce a veľakrát nevie na koho sa obrátiť v prípade záujmu o prácu dobrovoľníka. Preto je potrebné o dobrovoľníctve hovoriť.

¹ *Uchádzač o zamestnanie* podľa zákona o službách zamestnanosti je občan, ktorý môže pracovať, chce pracovať a hľadá zamestnanie a je evidovaný ako uchádzač o zamestnanie.

² § 52 a, zákon č. 139/2008 Z. z.

Zoznam bibliografických odkazov:

BÚTORA, M. – FIALOVÁ, Z.: *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava 1995. ISBN 80-967480-0-9.

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha 2003. ISBN 80-7178-549-0.

ONDRUŠEK, D. et al.: *Čítanka pre neziskové organizácie*. Bratislava 2001. ISBN 80-968095-5-5.

RADKOVÁ, L.: *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava 2003. ISBN 80-89104-30-4.

TOŠNER, J. – SOZANSKÁ, O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha 2006. ISBN 80-7367-178-6.

Zákon č. 139/2008 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 599/2003 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

www.dobrovolnictvo.sk Virtuálne dobrovoľnícke centrum

www.jaspi.justice.gov.sk Elektronická Zbierka zákonov SR prevádzkovaná Ministerstvom spravodlivosti SR